

ARKISTONHOITAJAN ARKKI: ALOITTELEVAN SUKUTUTKIJAN TAIPALEELTA

Aloitteleva Kontkasen suvun tutkija tarvitsee oman kiinnostuksensa ja innostuksensa lisäksi jokseenkin luotettavia kirjallisia ja suullisia lähteitä, loogista päättelykykyä, sitkeyttä, vähän salapoliisin vikaa – ja jossain vaiheessa tutkittavakseen TAIPALEEN seurakuntien kirkonkirjat! Toki muidenkin seurakuntien kirkonkirjat ovat suureksi avuksi. Tämän lisäksi on hyvä, jos aloittelija oppii luottamaan omaan intuitiiviseen päättelytaitoonsa, näppituntumaansa, kuitenkin sillä edellytyksellä, että ymmärtää sen joskus johdattavan myös harhapoluille. Intuition liittyvät kiinteästi omalla vähäisellä tutkijan taipaleellani mielessäni kuikkivat suvun vaiheista kertovat tarinat, ja tietysti niistä tekemäni väärät tai oikeat päätelmät. Intuitioni on lyhyesti sanottuna sitä, että äkkiä iskee voimakas tunne, että näin sen on täytynyt olla, ja tätä tunteen viitoittamaa väylää sitten itsepäisesti seuraan ja todennan lopulta oivallukseni oikeaksi – ainakin useimmiten.

Aloittaessani oman sukuhaarani tutkimusta minulla oli hallussani kuusi asiakirjaa, joista kaksi vanhinta oli sukuselvityspapinkirjoja vuodelta 1948, muistissani oli muutamia tarinoita, ruutupaperilla oli kolmen polven taakse ulottuva eri tietolähteistä koottu epätäydellinen sukutaulu. Tärkeimpiä lähtökohtia olivat suulliset tiedot siitä, että isoisoisoisäni nimi olisi ollut Petr ja että isoisoisälläni Jyrkillä olisi ollut kaksi vaimoa ja yhteensä tusina lapsia. Näihin tietoihin uskoin aloittaessani, mutta en olisi silti osannut uskoa, että tarkemman tutkimuksen aloitettuani jo parin viikon päästä päädyn vuoteen 1757 ja sukutaulussani on hahmottuneena seitsemän sukupolvea. Mutta niin vain kävi; minulla oli tuolloin lomaa ja tavaton innostus ja hinku päästä tonkimisessani aina vain eteenpäin. Ja kun annoin tälle tutkimukselle kärsäni, se veikin koko pikkupossun – en malttanut lopettaa rippi- ym. listojen lukemista, syynäämistä, vertailemista ja olettamuksieni todentamista, vaikka silmät jo sihrustivat kuin sialla ja kellon viisarit napsuttelivat pikkutunteja.

Kuten kuka tahansa sukunsa vaiheisiin perehtyvä, nautin tästä todella kiehtovasta salapoliisityöstä. Tuula Kiisken suomentamien Kontkasten suvun metrikka- ym. kirkonkirjojen kautta se minulle avautui. Vaikka kirkonkirjojen merkinnöissä on paikoin kirjurien virheitä, katkoksia ja epäselvyyksiä, yleiset linjat kuitenkin hahmottuivat, esimerkiksi perheen kokonaisuuden kautta, ja auttoivat etenemään, ainakin tiettyyn pisteeseen saakka. Kun seurasin oman avainperheeni vaiheita vuodesta toiseen aloittaen läheltä nykyaikaa ja päätyen tuonne 1700-luvulle, oli välissä pari valintatilannetta, jolloin tutkittavista teistä oli valittava toinen, ja sen valinnan tein intuition mukaan, mikä kannatti. Hämmennystä aiheuttivat sukumme liian monet samat nimet – nimiallakkaa kun ei ollut vielä kukaan keksinyt ja tahdottiin kunnioittaa suvun jäseniä antamalla lapsille esivanhempien ja sukulaisten nimiä, kuten nykyäänkin. Suuri muuttoaalto ortodoksisesta seurakunnasta luterilaiseen sattui 1900-luvun alkuvuosiin ja aiheutti lähteiden vaihtumisen toisen seurakunnan kirkonkirjoihin. Pahin alkukoetus omassa sukuhaarassani oli se, että isä ja poika olivat naineet täsmälleen samannimiset naiset – aikani ihmeteltyäni ja haeskeltuani löytyivät eri syntymäajat heitä erottamaan. Anna Mutanen taitaa olla yhtä yleinen nimi niin Mutasten kuin meidänkin suvussamme!

Alkuolettamukseni oli sukukertomusten mukaan, että päätyisin lopulta Taipaleelle, vaikka Selkieltä aloitinkin – ja niinhän siinä sitten kävi. Isoisoisoisäni Petrin perheen muuton Taipaleelta Kontiolahden Selkielle on kirkonkirjojen mukaan täytynyt tapahtua vuosien 1817 ja 1827 välillä, todennäköisin muuttovuosi on tuo jälkimmäinen. Mutta miksi perhe on muuttanut, on jo vaikeampi kysymys selvittää.

Tähän selvityspuuhaan ryhdyn seuraavaksi: pengon maakunta-arkiston kätköjä saadakseni tähän ja moneen muuhun kysymykseeni vastauksen. Käyn läpi maanomistus-, asukas- ja verotusluetteloita,

käräjä- ja tuomiokirjoja ja muuta mielenkiintoista. Tiedän, että isoisäni perhe Selkiellä oli hyvin köyhä, ja minulle on kerrottu, että joku esi-isistäni olisi taannut velkoja joutuen sitten maksumieheksi ja sitä kautta köyhyyden kurimukseen. Toisaalta samaan asiaan vihjaavat huhut perintökiistoista. Vanhin poikahan peri kotimökin tai -tilan ja muut saivat etsiä olinpaikkaansa muualta, mutta kummallista tässä tapauksessa onkin se, että Petr oli tietojeni mukaan perheen vanhin poika. Isä-Gavrilin kuolema ajoittuu kyllä tuon oletetun muuttovuoden 1827 tienoille.

Toinen ongelma suvussani on kahden lapsen nimen vaihtuvuus Jyrki-isoisoisän ja hänen veljensä Petrin perheen välillä: onko kyse rippikirjojen kirjurien huolimattomuudesta tai taitamattomuudesta vai onko mahdollisesti toinen veli antanut yhden lapsistaan toiselle huolehdittavaksi tämän menetettyä samanikäisen jälkeläisensä? Ja Jyrkin lapsista se 12:s on minulta edelleen kadoksissa, kuten on ensimmäisen vaimon nimikin – ”vaimo luterilainen” kun ei ole mikään nimi.

Kiinnostavia kysymyksiä, joihin saattaa löytyä vastaus tai voi jäädä ainiaaksi löytymättä. Etsiminen on juuri se mielenkiintoisin asia, ja siinä aina löytää jotain, vaikkei vastausta juuri käsillä olevaan kysymykseen saisikaan.

Oli miten oli, jossain aina suvun hyvä nousee ja jatkaa alkanutta voittokulkuaan. Isoisäni Simo ja hänen vaimonsa Anna työteliäänä ihmisinä nousivat köyhyydestä, ostivat tontin Mutasen appiukolta, poliisi-Tanskaselta Joensuun Mutalasta ja muuttivat nuorimmaisineen maalikylän laidalle. He rakensivat vanhasta riihestä asuttavan hirsitalon ja vähitellen tarvittavat talousrakennukset. Vuosien mittaan rakennuksia korjattiin ja laajennettiin. Samaa talouteen, rakentamaansa yläkertaan, jäi isäni aikuiseksi tultuaan asumaan ja huolehti perheineen vanhuksista aivan heidän loppuunsa asti. Isäni piti talon alakerrassa oman isänsä aloittamaa puusepäneristä, kunnes muovin tulo markkinoille syrjäytti puuastiat. Hän ryhtyi sitten kauppiaksi, aluksi kulkukauppaluvalla, myöhemmin kaupattorilla. Vanhan rakennuksen lähelle, isoäitini istuttamien kuusten katveeseen, rakennettiin sitten 1980-luvulla toinen talo, jossa asun minä poikani kanssa ja me, yhdessä sisareni kanssa, huolehdimme puolestamme vieressä asuvasta vanhasta äitimuoristani – sitkeästä naisesta, joka 46-vuotiaana leskeksi jäätyään kaikista vaikeuksista huolimatta jaksoi meidät kouluttaa ja auttaa hyvän elämän alkuun.

Tähänastista sukututkimusta tehdessäni olen törmännyt hätkähdyttäviin tosiasioihin, mm. kuolleitten kirjan merkintään, että joku kaukainen sukulainen on 1860-luvun nälkävuosien aikaan todella kuollut nälkään. Muutamista samanaikaisista merkinnöistä näkyy myös lapsikuolleisuus vesitautiin tai pöhötykseen – siis itse asiassa juuri nälkään. Toisaalta kirkonkirjojen merkinnöistä näkyy myös se, miten pitkäikäisiä jotkut ovat kaikista huolimatta olleet, ja kunnioitukseni saavat suvun tai sukuun naidut naiset, jotka lukuisista synnytyksistään ja elämänsäkolhuistaan huolimatta elivät pitkälti yli silloisen naisten keskimääräisen kuolleisuusiän. Myös esi-isissäni on monia 1800-luvun mittapuissa vanhoiksi eli yli 70-vuotiaiksi eläneitä.

Nämä kaikki kertomani seikat saavat mielen kumman kiitolliseksi menneitten sukupolvien sitkeyttä ja elämisen voimaa kohtaan. Me kaikki olemme esi-isillemme ja -äideillemme monenlaisessa kiitollisuudenvelassa ja meillä kaikilla on heiltä paljon opittavaa ja eteenpäin välitettävää!